

Smart start pilot Bestaanszekerheid

Presentatie resultaten data-onderzoek

dr. Jan Dirk Vlasblom
dr. Patricia Prüfer

Smart Start vraagstuk

Hoe kan de gemeente mensen die in bestaansonzekerheid leven zo ondersteunen, dat zij hun zekerheid vergroten en de ontwikkelkansen van hun kinderen vergroten?

Deze rapportage:

- Een data-analyse die inzicht geeft in de kenmerken van huishoudens met een inkomen onder 120% van het wettelijk bestaansminimum

Smart Start benadering

- Data-analyse geeft richting: waar focussen we op?
- (Kwalitatieve) verdieping via ervaringsverhalen uit de praktijk (bijv. professionals, doelgroep) in het design thinking traject
- Bij elkaar brengen van inzichten uit verschillende invalshoeken

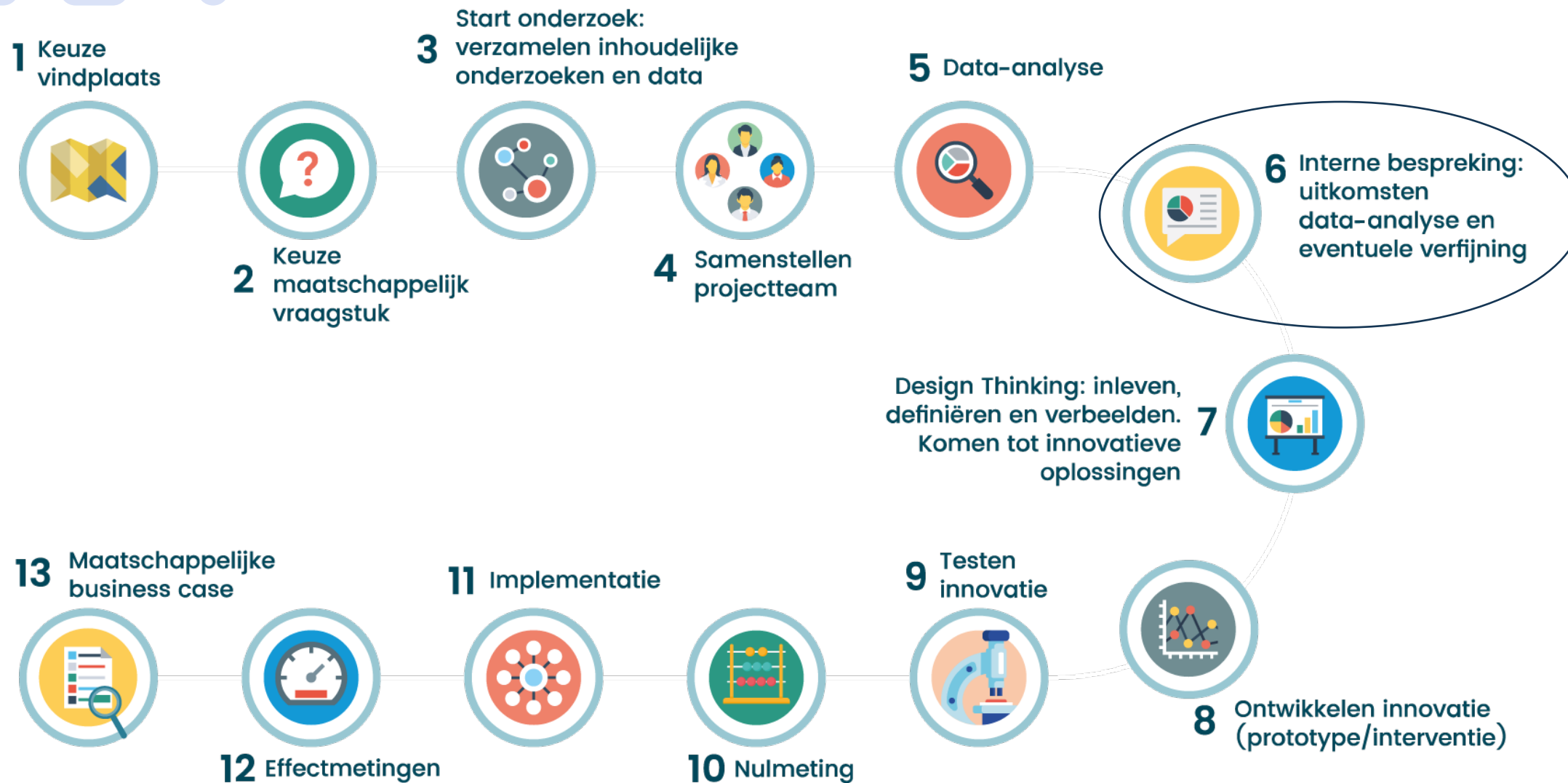

CBS Microdata

&

de praktijk

Waar staan we nu?

Onderzoeksvragen

- *Wat zijn de kenmerken en achtergronden van huishoudens die een inkomen hebben onder 120% van het bestaansminimum?*
- *Worden al deze huishoudens bereikt met de gemeentelijke minima-regelingen?*
- eerder wetenschappelijk liet de relevante kenmerken zien:
 - Demografische kenmerken en huishoudsamenstelling
 - Opleiding
 - Werk en inkomen
 - Schulden, vermogen, financiële problematiek
 - Mentale en fysieke gezondheidsproblemen

De methode

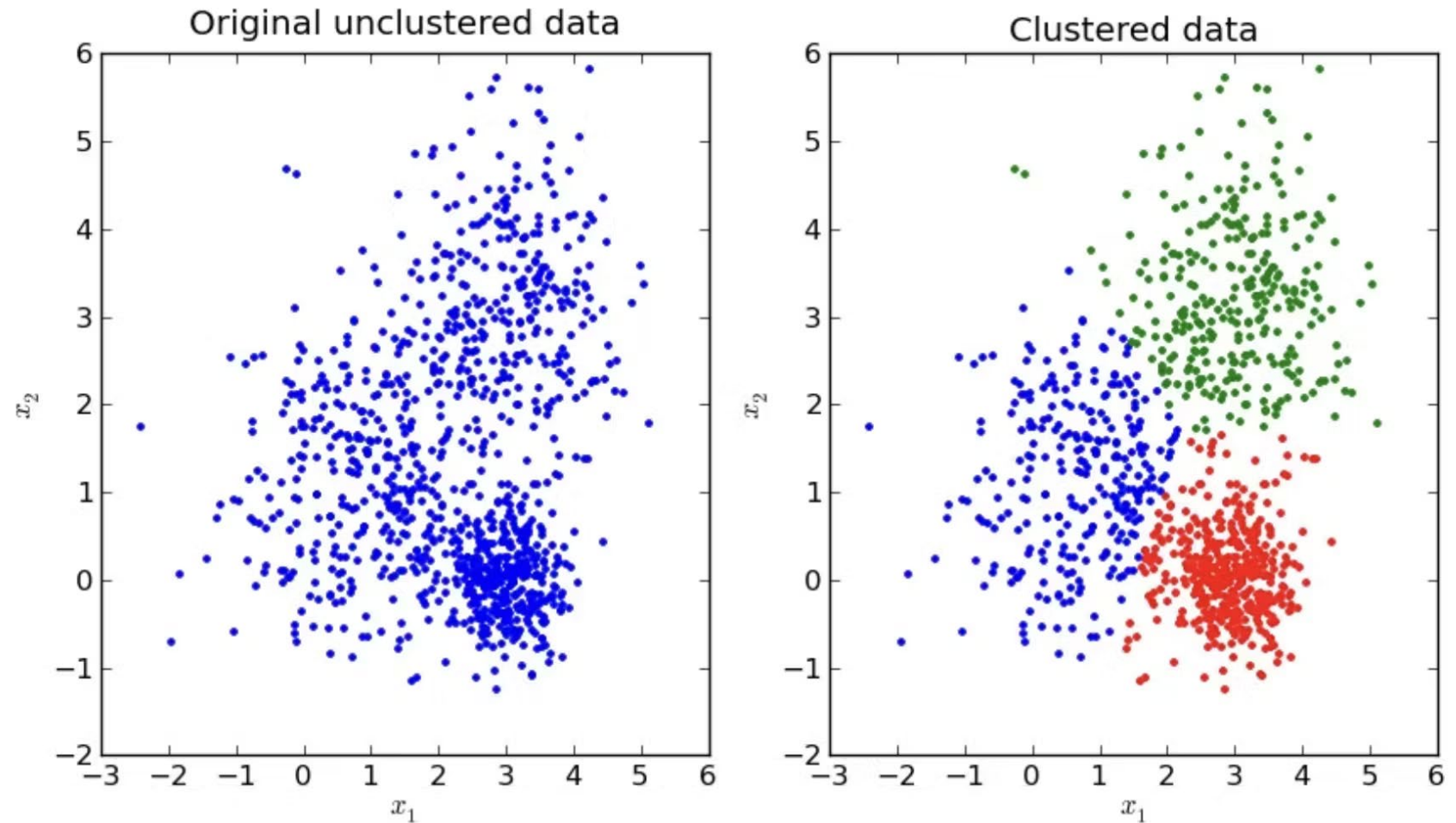
De methode: Clustering

- Zicht krijgen op structuur in je data: identificeren van groepen mensen “die sterk op elkaar lijken”
- Niet ‘handmatig’ of op basis van ‘we weten dat’, maar objectief, data-driven. Dat voorkomt dat je ‘onbekende groepen’ over het hoofd ziet
- Clusteren op leeftijd, huishoudsituatie, inkomensbron. Daarna de nadere kenmerken per cluster vergelijken

Clustering: hoe werkt dat?

Privacy en juridische aspecten

- Alle analyses op individuele (gepseudonimiseerde) data op de beveiligde server van het CBS
- Geen publicatie van direct of indirect ‘herkenbare’ personen of instellingen (CBS voert controle uit)
- Nooit over kleine aantallen publiceren (groepen moeten altijd groter zijn dan 10 ‘eenheden’: huishoudens of personen)
- De cijfers van gemeente Tilburg zijn gebruikt op ‘**wijkniveau**’. Daardoor is het niet mogelijk om het gebruik van deze regelingen terug te leiden tot specifieke personen
- Verwerkersovereenkomst afgesloten met gemeente Tilburg

Gebruikte gegevens

Bron: Microdata CBS, data op persoonsniveau

- demografische kenmerken en huishoudsamenstelling
- opleiding
- arbeidsmarktsituatie
- inkomensgegevens
- vermogens/schulden
- gezondheid (medicijngebruik)
- multiproblematiek

Bron: Gemeente Tilburg, data geaggregeerd op wijkniveau

- Aantallen dossiers Minimaregelingen
- Aantallen dossiers schuldregelingen

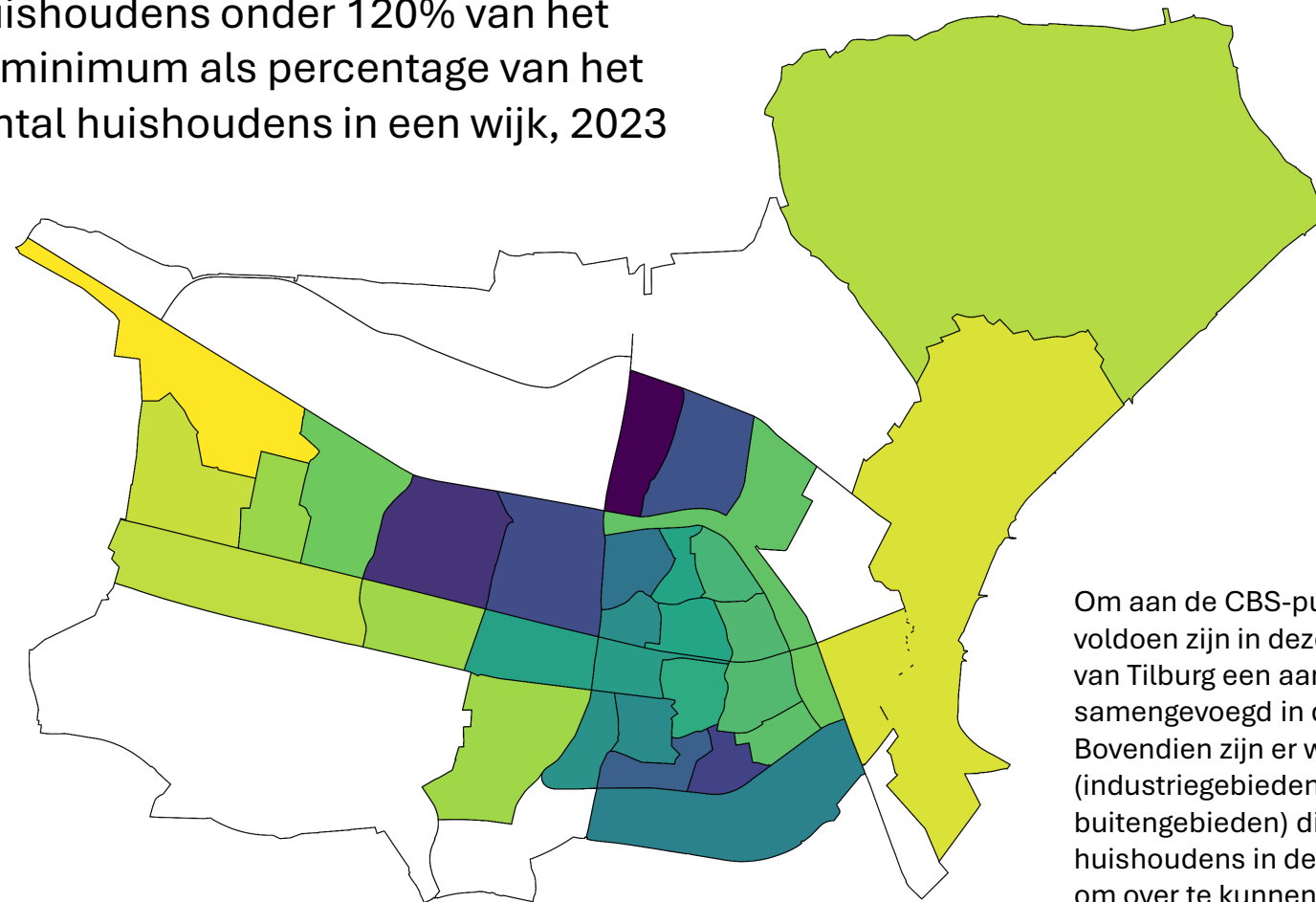

De uitkomsten

De doelgroep

Aantal huishoudens onder 120% van het
bestaansminimum als percentage van het
totaal aantal huishoudens in een wijk, 2023

Om aan de CBS-publicatie-eisen te voldoen zijn in deze (en andere figuren van Tilburg een aantal wijken samengevoegd in de analyses. Bovendien zijn er wijken (industriegebieden en de buitengebieden) die te weinig huishoudens in de doelgroep hebben om over te kunnen rapporteren. Deze wijken zijn wit gelaten in de figuur.

percentage

5 10 15 20 25

Bron: CBS, Microdata, eigen bewerking Centerdata

Huishoudens onder de 120% bestaansminimum: 4 clusters

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

- Cluster 1: alleenstaande, gemiddelde leeftijd ongeveer 50 jaar, vaak ongeschoold (30%), of VMBO (30%), geen werk, bijstandsuitkering, huurtoeslag, relatief hoog medicijngebruik, 37% van de totale doelgroep
- Cluster 2: eenoudergezinnen, 80% vrouw, 40 jaar, vaak ongeschoold (30%), of VMBO (30%), geen werk, bijstandsuitkering, huurtoeslag, laag vermogen, relatief hoge schulden, relatief vaak achterstand bij betaling zorgpremie, 13% van de totale doelgroep
- Cluster 3: alleenstaande ouderen, iets vaker vrouw (65%), 80 jaar, huurtoeslag, alleen inkomen uit pensioen, relatief hoog vermogen, geen schulden, relatief hoog medicijngebruik, 33% van de totale doelgroep
- Cluster 4: werkende met laag inkomen, 40 jaar, relatief hoge (studie)schuld, relatief vaak flexwerk of werk als zelfstandige, relatief hoog vermogen, arbeidsinkomen als belangrijkste inkomensbron, zowel gezinnen als alleenstaanden, 17% van de totale doelgroep

Nadere analyse laat zien dat Cluster 4 bestaat uit twee groepen die sterk verschillen op hun vermogenspositie: werkenden in loondienst met een laag vermogen, en zelfstandigen met een (soms zeer) hoog vermogen (al dan niet in de vorm van ondernemingsvermogen)

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Cluster 1

Wat valt er op:

- alleenstaand
- 50 jaar
- vaak ongeschoold (30%) of VMBO (30%)
- geen werk
- bijstandsuitkering
- huurtoeslag
- relatief hoog medicijngebruik

- Werktitel: alleenstaande met afstand tot de arbeidsmarkt
- Omvang: 37% van de totale doelgroep

Cluster 2

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Wat valt er op:

- alleenstaande ouder, meestal vrouw
- 40 jaar
- vaak ongeschoold (30%), of VMBO (30%)
- geen werk
- Bijstandsuitkering als belangrijkste inkomensbron
- huurtoeslag
- laag vermogen
- relatief vaak achterstand bij betaling zorgpremie
- Relatief vaak jeugdzorg/hulp/beschermingstraject

- Werktitel: Eenoudergezin
- Omvang: 13% van de totale doelgroep

Cluster 3

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Wat valt er op:

- 80 jaar
- alleenstaand, iets vaker vrouw (65%)
- hoog medicijngebruik
- pensioeninkomen als enige inkomensbron
- relatief hoog vermogen (t.o.v. andere clusters)
- relatief vaak eigen woning

- Werktitel: Gepensioneerde met laag pensioen
- Omvang: 33% van de totale doelgroep

Cluster 4

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Wat valt er op:

- alleenstaande of paar, vaak met kinderen
- 40 jaar
- werk
- regelmatig flexwerk of werkzaam als zelfstandige
- arbeidsinkomen als belangrijkste inkomensbron van huishouden
- relatief hoge schulden (o.a. studieschuld en hypotheekschuld)
- relatief hoog eigen vermogen
- relatief vaak eigen woning

- Werktitel: Werkende met laag inkomen
- Omvang: 17% van de totale doelgroep

Wijkgericht beleid?

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Wijkgericht beleid?

- In alle wijken komen huishoudens uit de doelgroep voor
 - Alle clusters komen in alle wijken voor. Het is niet zo dat sommige clusters vooral in de ene wijk voorkomen, en andere juist in een andere wijk
 - In de wijken met relatief veel huishoudens uit de doelgroep komen alle clusters vaker voor.
- ➔ De verdeling over de wijken geven geen aanleiding voor wijkgericht beleid op basis van de clusters

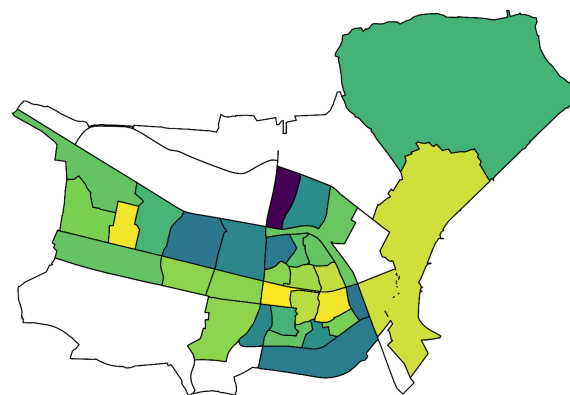
Gemeentelijke regelingen

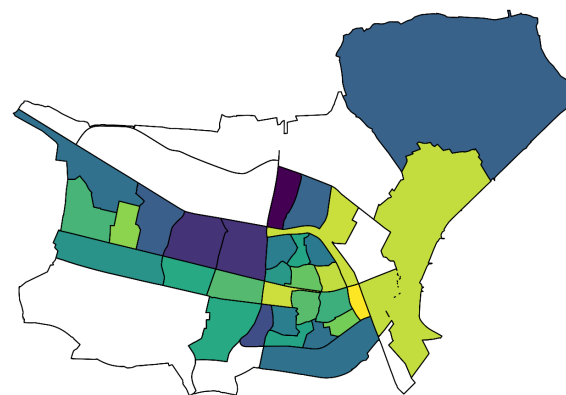
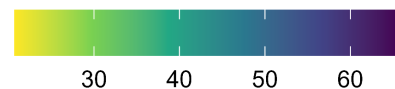
Gebruik regelingen per wijk

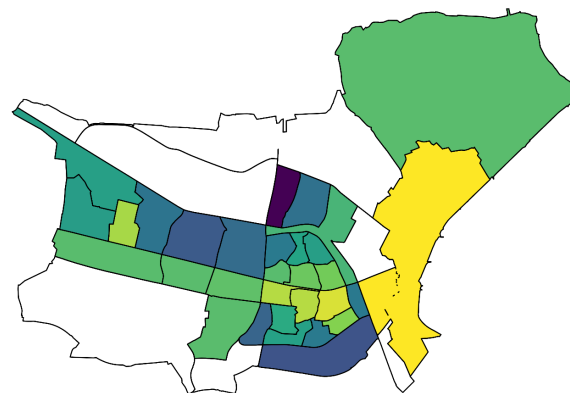
Het aantal
geregistreerde
dossiers in 2023 als
percentage van het
aantal huishoudens
in de doelgroep
(<120%
bestaansminimum)

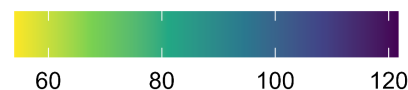
IIT (%)

CZM (%)

Meedoen (%)

Individuele Inkomenstoeslag (IIT) wordt per huishouden geregistreerd, net als de Meedoen-regeling.

De Collectieve Ziektekostenverzekering Minima (CZM) wordt per persoon geregistreerd. Als er meerdere personen in een huishouden een dossier hebben, worden de aandelen huishoudens overschat.

Er worden dossiers in een kalenderjaar geregistreerd, maar we relateren hier aan het aantal huishoudens in de doelgroep op 1 oktober. Hierdoor worden de aandelen overschat. Dit valt vooral op bij de 'Meedoen-regeling'.

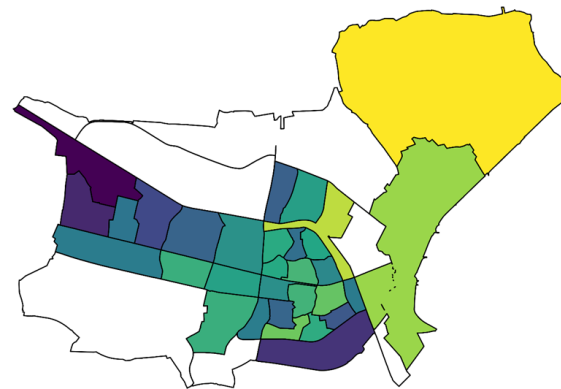
Bron: Gemeente Tilburg en CBS (Microdata), eigen bewerking Centerdata

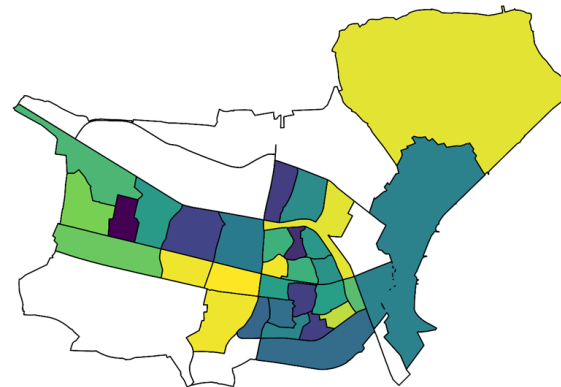
Gebruik schuldregelingen per wijk

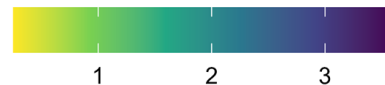
Het aantal
geregistreerde
dossiers in 2023 als
percentage van het
aantal huishoudens
in de doelgroep
($<120\%$
bestaansminimum)

SHV (%)

SRV (%)

Vanwege de (zeer) kleine aantallen dossiers, was nadere uitsplitsing naar deelregelingen niet mogelijk.

Schuldhelpverlening wordt per persoon geregistreerd. Als er meerdere personen in een huishouden een dossier hebben, worden de aandelen huishoudens overschat.
Er worden dossiers in een kalenderjaar geregistreerd, we relateren hier aan het aantal huishoudens in de doelgroep op 1 oktober. Ook hierdoor kunnen aandelen worden overschat.

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Wordt de doelgroep bereikt: een indicatie

De uitkomsten van de analyse geven een inschatting van het bereik van de regelingen per cluster:

Meedoen: alle huishoudens uit cluster 1 en 2 maken er gebruik van, ongeveer de helft van de huishoudens uit cluster 3

IIT: alle huishoudens uit cluster 2 maken er gebruik van, ongeveer de helft van de huishoudens uit cluster 1

CZM: bijna de helft van de huishoudens uit cluster 2 maakt er gebruik van, ongeveer 15% van de huishoudens uit cluster 1

SHV: bijna de helft van de huishoudens uit cluster 2 maakt er gebruik van, en een klein deel van de huishoudens uit cluster 4

SRV: De aantallen dossiers hangen niet duidelijk samen met de aantallen huishoudens in de afzonderlijke clusters

Het gebruik van de regelingen hangt (vrijwel) niet samen met het aantal huishoudens in clusters 3 en 4. Dat doet vermoeden dat deze huishoudens niet of nauwelijks gebruik maken van de regelingen.

Een exactere analyse van het (niet-)gebruik kan alleen door middel van een koppeling op persoonsniveau

Conclusies

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Conclusies (I)

- De doelgroep valt uiteen in 4 subgroepen:
 - alleenstaanden met afstand tot de arbeidsmarkt (37%)
 - Eenoudergezinnen (13%)
 - gepensioneerden met een laag pensioen (33%)
 - werkende met laag inkomen (17%)
- Sommige kenmerken komen in alle clusters voor: men is ongeschoold of praktisch geschoold. Er is vaak sprake van schulden en betalingsachterstanden
- Andere problematieken en kenmerken zijn ‘clusterspecifiek’: gezondheid speelt vooral in clusters 1 en 3, jeugdproblematiek vooral in clusters 2 en 4
- Cluster 4 bestaat uit twee groepen die sterk verschillen op hun vermogenspositie: werkenden in loondienst met laag vermogen, en zelfstandigen met een (soms zeer) hoog vermogen (al dan niet in de vorm van ondernemingsvermogen)

Clusters:

1. Alleenstaande met afstand arbeidsmarkt
2. Eenoudergezin
3. Gepensioneerde
4. Werkende met laag inkomen

Conclusies (II)

- In alle wijken wonen huishoudens uit de doelgroep
- Alle clusters komen voor in alle wijken, en de relatieve omvang van de clusters is nauwelijks wijkspecifiek
- De wijken verschillen vooral in het aandeel huishoudens uit de doelgroep ten opzichte van de totale populatie
- Een vergelijking op wijkniveau tussen het aantal huishoudens uit de vier clusters en het gebruik van gemeentelijke regelingen, suggereert dat vooral cluster 2 goed in beeld lijkt te zijn, gevolgd door cluster 1

CENTERDATA

research institute